

*Etnologický ústav AV ČR
Ústav pro soudobé dějiny AV ČR
Komise pro kulturní kontexty východní Evropy v rámci Německé společnosti pro empirické
kulturní vědy
Výzkumná rada Johanna Gottfrieda Herdera*

Výzva k zasílání abstraktů – Call for Papers

Konference Paměťový aktivismus ve střední a východní Evropě: komunity, paměť a společenská proměna

Brno, 11.–12. května 2027

Minulost je neustále přehodnocována a podléhá nepřetržitým procesům reflexe, inscenování a (re)interpretace. Zejména v regionech východní Evropy je minulost součástí státní politiky paměti a historie. Současně roste počet občanských iniciativ, komunitních projektů, uměleckých intervencí i muzejních a výzkumných aktivit, které se aktivně zapojují do veřejných debat o minulosti a které lze označit jako „Memory Activism“ (paměťový aktivismus).

Paměťový aktivismus představuje dynamické výzkumné pole na pomezí paměťových studií, sociální a kulturní antropologie/etnologie, sociologie, muzeologie, studií kulturního dědictví, historických, politických a kulturních věd. Společně s Jenny Wüstenbergovou a Yifat Gutmanovou (Challenging the Meaning of the Past from Below: A Typology for Comparative Research on Memory Activists. *Memory Studies* 15(6), 2022: 2) označujeme za paměťové aktivisty „actors (individual or collective), who engage in the strategic commemoration of the past in order to achieve or prevent change in public memory by working outside state channels“. Důraz se tak přesouvá od interpretací minulosti k aktérům, každodenním praktikám, emocím, materiálním aspektům paměti, občanským iniciativám a sítím, které utvářejí kolektivní paměť.

Konference si klade za cíl otevřít prostor pro diskusi o současných formách paměťového aktivismu ve střední a východní Evropě. Tyto regiony jsou z důvodu zkušeností s posuny hranic, etnickými konflikty, imperiálním dědictvím, totalitními režimy, postsocialistickou transformací, evropskou integrací i současnými geopolitickými konflikty pro výzkum paměti a paměťového aktivismu obzvláště zajímavé. Aktivismus v oblasti paměti však může sledovat různé cíle – jak demokratizaci a usmíření, tak i vyostření konfliktů či podněcování nenávisti; slovy Jenny Wüstenbergové: „memory activism is a concept that can help us understand mobilization and repertoires of action right across the political spectrum“ (<https://memorymigrationrelationality.org/relationality/memory-activism/>).

Jedním z cílů konference je také zahájit diskusi o roli samotných výzkumníků a výzkumnic. Antropologové, etnologové, historici, muzejníci a další odborníci dnes stále častěji nevystupují pouze jako pozorovatelé procesů vzpomínání, ale aktivně spolupracují s místními komunitami na

tvorbě archivů, výstav, vzdělávacích projektů či jiných forem participativního výzkumu. Takovýto angažovaný přístup vyvolává řadu metodologických a etických otázek, které se týkají autority, reprezentace, participace i vztahu mezi akademickým výzkumem a občanskou společností.

Těšíme se na příspěvky, které se mimo jiné zabývají následujícími tématy:

- paměť, demokracie a občanská participace, paměťový aktivismus a místní komunity;
- genealogie paměťového aktivismu ve střední a východní Evropě;
- konfliktní minulost, soupeřící vzpomínky, zpochybňování národních narativů a paměťový aktivismus;
- občanské iniciativy a mobilizace paměti v dobách demokratických krizí, války, migrace či klimatických změn;
- digitální technologie a občanská participace při utváření paměti, komunitní archivy / archivy „zdola“;
- historie a paměťový aktivismus související s hranicemi, přeshraniční a propojený paměťový aktivismus;
- umělecké intervence do veřejné paměti, performance a paměť v rámci paměťového aktivismu;
- vědci jako aktéři paměťového aktivismu.

Konference je určena především výzkumníkům z oborů sociální a kulturní antropologie, etnologie, historie, sociologie, kulturních studií, muzeologie, studií kulturního dědictví a dalších příbuzných disciplín. Naším cílem je podpořit dialog mezi jednotlivými disciplínami a zároveň klást důraz na empirický výzkum.

Upřednostňujeme zejména příspěvky založené na originálním etnografickém nebo kvalitativním výzkumu, srovnávací studie, úvahy o participativním výzkumu, jakož i prezentace projektů, které propojují akademickou sféru s iniciativami občanské společnosti, či studie, které mapují genealogii paměťového aktivismu.

Pokyny pro zasílání příspěvků

- abstrakt v délce max. 300 slov v němčině nebo angličtině zasílejte na níže uvedené e-mailové adresy;
- krátký životopis v délce max. 150 slov v němčině nebo angličtině;
- termín pro zaslání příspěvků: 15. listopadu 2026;
- oznámení o přijetí příspěvků: 20. prosince 2026.

Kontakty:

Jana Nosková, Etnologický ústav AV ČR, v. v. i., e-mail: noskova@eu.cas.cz

Marketa Spiritova, Institut für Volkskunde der Kommission für bayerische Landesgeschichte bei der Bayerischen Akademie der Wissenschaften, e-mail: spiritova@volkskunde.badw.de